

KWALITEITSZORG IN HET HOGER ONDERWIJS

DE ROL VAN DE INSPECTIE HOGER ONDERWIJS

D.W. Bresters
Hoofdinspecteur
Hoger Onderwijs

Correspondentieadres:
Ministerie van Onderwijs en
Wetenschappen
Europaweg 4
Postbus 25000
2700 LZ Zoetermeer

Tegen de achtergrond van het zich wijzigende overheidsbeleid ten aanzien van de instellingen van Hoger Onderwijs zal een schets worden gegeven van wat de overheid op het gebied van kwaliteitszorg van de instellingen verwacht, waarbij tevens de mogelijkheden voor de instellingen om hieraan invulling te geven aan de orde zullen komen. Tevens zal de rol van de Inspectie voor het Hoger Onderwijs aan een nadere beschouwing worden onderworpen. De bedoeling van deze bijdrage is vooral het geven van achtergrondinformatie over kwaliteitszorg. Er wordt dan ook niet ingegaan op specifieke problemen casu quo mogelijkheden van het medisch onderwijs.

DE ACHTERGRONDEN

Naast een specifieke achtergrond, die de relatie tussen overheid en instellingen van onderwijs betreft, is er ook sprake van een meer algemene tendens in de opstelling van de overheid ten opzichte van haar bemoeienissen met het maatschappelijk gebeuren.

Er is de laatste tijd een afkeer gegroeid van gedetailleerde staatsbemoeienis, deregulering is nu het sleutelwoord. Volgens cynici is er sprake van een doorschuiven van zwarte pietten naar lagere overheden (bijvoorbeeld de relatie rijksoverheid - gemeenten). Zeker is dat niet alle instanties, die voormalige taken van de overheid krijgen toegeschoven, daar even gelukkig mee zijn.

Nu was op het terrein van het onderwijs de staatsbemoeienis in het verleden erg groot en van zeer gedetailleerde aard en door veel instellingen zal een verminderde bemoeienis dan ook met vreugde worden begroet. Wel leeft hier en daar de vrees dat met het toedelen van taken niet altijd een adequate toedeling van middelen (financieel en bestuurlijk) gepaard zal gaan.

Hier zullen we ons met name bezighouden met een aspect van de overheidsbemoeienis met het Hoger Onderwijs, namelijk de kwaliteitszorg. Waaruit bestond op dat terrein de overheidsbemoeienis en wat gaat daar veranderen?

Voor de universitaire opleiding zocht de overheid een kwaliteitsgarantie door middel van het zogenaamd Academisch Statuut, dat in detail regelde welke vakken onderdeel uitmaken van een studierichting casu quo

een afstudeerrichting. Dat resulteerde in starre structuren voor de inrichting van het onderwijs en dus in allerlei vluchtwegen zoals bijvoorbeeld de experimentele studierichting. Wie zich nog herinnert hoe in de Academische Raad door de instellingen werd omgesprongen met het advies dat men diende uit te brengen over elkaars vernieuwingsvoorstellen, zal er niet rouwig om zijn dat dit alles gedeeltelijk reeds verdwenen is en voor het overige met het in werking treden van de nieuwe wet voor het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (de WHW) zal verdwijnen. In de loop van de jaren zeventig en eerste helft van de jaren tachtig werd deze regelgeving voortdurend verrijkt ondanks het feit dat met de dag duidelijker werd dat er sprake was van een sterk verminderde meeropbrengst. De verklaring voor deze sterke regelgevende tendens wordt door sommigen gezocht in de gebeurtenissen rond 1969. Door de toegevoegde wetgeving als reactie daarop (de WUB) leek een stelsel van wetenschappelijk onderwijs te zijn ontstaan waarbinnen de meest wonderlijke academische uitwassen hun kans kregen. Voor ordelievende overheidsdienaars een gruwel en dus een excessieve regelgevende tendens.

Mij lijkt dat slechts een deel van de verklaring, immers het stelsel van Academisch Statuut gecombineerd met advisering door de Academische Raad bestond reeds en mijns inziens is de tendens naar verfijning inherent aan iedere vorm van regelgeving. Bovendien waren de genoemde 'uitwassen' eerder van bestuurlijke dan van inhoudelijke aard, hoewel niemand kan bestrijden dat er wel eens won-

derlijke elementen in sommige opleidingen zijn geslopen.

Het voorgaande is natuurlijk niet zonder meer van toepassing op het Hoger Beroepsonderwijs, hoewel men daar geenszins heeft stilgezeten tijdens de revolutie eind jaren zestig. Echter daar bestond van oudsher nog minder programmeervrijheid dan in het W.O., vermoedelijk mede als gevolg van het Voortgezet Onderwijs-verleden. De H.B.O.-wet kent dan ook bepalingen over eindtermen en voorschriften daarvoor, gedetailleerde voorschriften voor jaarlijkse Instellingswerkplannen enzovoort. Ook deze zullen buiten werking treden met de nieuwe WHW, voor zover ze al niet in afwachting daarvan reeds in de wachtkamer zijn geplaatst. Mede door ontwikkelingen als gevolg van de STC-operatie tekende zich in de sector HBO dus al evenzeer het faillissement van de steeds meer verfijnde regelgeving af. Waar zich ook buiten het onderwijs in de maatschappelijke ontwikkeling het fenomeen van de terugtrekkende overheid aftekende, is het geen wonder dat de Nota Hoger Onderwijs Autonomie en Kwaliteit (HOAK) geheel van deze gedachtengang was doortrokken.

DE KOPPELING VAN AUTONOMIE EN KWALITEIT

Een terugtrekkende overheid impliceert meer autonomie van de instellingen voor het Hoger Onderwijs, met name waar het de richting van het onderwijs betreft, maar toch evenzeer met betrekking tot de overige taakstellingen: het onderzoek en de maatschappelijke dienstverlening. Met name de universiteiten hadden op deze laatste punten echter van oudsher reeds een grote autonomie. Zo is het in ons land steeds ondenkbaar geweest dat de overheid zou voorschrijven welk onderzoek er aan de universiteit gedaan zou moeten worden. We zagen echter al dat de situatie ten aanzien van het onderwijs iets anders lag. Voor het HBO bestond er eigenlijk op geen enkel terrein echte autonomie voor de instellingen. Met het tot stand komen van de nieuwe grote hogescholen was die situatie echter niet meer te handhaven zodat in de nieuwe wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (de

WHW) de relatie tussen overheid en Hogescholen dezelfde is als die tussen overheid en Universiteiten (met als mogelijke uitzondering de lerarenopleidingen waar de minister van onderwijs tevens vakminister is). Overigens is op een aantal gebieden in de beheerssfeer (personeelsbeleid, huisvesting etcetera) ook in de nieuwe situatie nog niet echt sprake van autonomie.

Gezien echter de grondwettelijke verantwoordelijkheid die de Minister van Onderwijs draagt voor de deugdelijkheid van het onderwijs zal op een of andere manier moeten worden geregeld dat hij die verantwoordelijkheid naar de volksvertegenwoordiging waar kan maken, ook binnen een stelsel van Hoger Onderwijs waarin de instellingen een grotere autonomie hebben verkregen met name ten aanzien van de inrichting van hun onderwijs.

Vandaar dat in HOAK nota en WHW uitgebreid aandacht aan het onderwerp wordt besteed. Wel wordt geheel in de lijn van de deregulering niet meer gedacht aan een systeem van 'kwaliteitsgaranderende' regelgeving vooraf, maar aan een systeem van controle achteraf, een systeem dat onderdeel vormt van de 'kwaliteitszorg' waarvoor de primaire verantwoordelijkheid bij de instellingen wordt gelegd. Kwaliteitszorg door de instellingen zelf, vormt zo een natuurlijk complement van autonomie, een verband dat in de HOAK-nota werd gelegd en dat is doorvertaald naar de concept-WHW.

EEN IETS ANDERE KIJK OP DE ACHTERGRONDEN

Het voorgaande suggereert dat de verhoogde aandacht voor de kwaliteit van ons Hoger Onderwijs voornamelijk het gevolg is van de deregulering. Het lijkt mij verstandig om daar nog enige nuances in aan te brengen.

Dereedseerder gemelde ontwikkelingen rond 1970 gingen gepaard met, en worden deels verklaard uit, wat wel de externe democratisering wordt genoemd, anders gezegd: de afbraak van de Universiteit als elite-instituut. Men denke aan de nota's als 'Hoger Onderwijs Voor Velen' (HOVV) etcetera die symptomen waren van deze ontwikkeling.

Daarmee werd ook de 'mythe' van de onaan-tastbaarheid van de Universiteit ten grave gedragen: niet langer was de maatschappij bereid zonder nader bewijs te vertrouwen op de interne sociale mechanismen die garant stonden voor de hoge kwaliteit van het werk aan de Universiteiten. In het begin matigden de gedemocratiseerde Universiteiten zich nog het recht aan om kritiek uit te oefenen op de maatschappelijke ontwikkelingen en dachten zij zichzelf een voortrekkersrol toe bij het verbeteren van die maatschappij, nu is het de maatschappij die zich kritisch opstelt tegenover de universiteiten en van hen verantwoording eist van de aan Hoger Onderwijs bestede middelen. Daarmee gaat een verhoogde druk op de instellingen gepaard om hun opleidingen beter af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt (het directe nut). Men kan zich de vraag stellen of een verminderde belangstelling voor de culturele functie van de Universiteit het gevolg hiervan zal zijn. Het is hier niet de plaats voor een oordeel over deze ontwikkelingen, ik voer ze aan in een poging ook nog een andere verklaring te geven van de 'plotselinge' belangstelling voor de kwaliteit van het Hoger Onderwijs. Overigens mogen we ons wellicht gelukkig prijzen dat deze belangstelling in de tijd samenviel met de deregulering, anders waren we wellicht geconfronteerd met een nog verder verfijnde regelgeving!

EISEN TE STELLEN AAN DE KWALITEITSZORG

Het zal in het licht van de deregulering geen verbazing wekken dat de minister en de instelling in de HO-kamer van 10 april 1986 overeenkwamen dat de primaire verantwoordelijkheid voor de kwaliteitszorg bij de instellingen zelf lag. Daarvoor is overigens nog een reden aan te geven: het gaat om de kwaliteit van een in hoge mate gespecialiseerd en professioneel systeem. Beoordeling van het functioneren van een dergelijk systeem kan in feite alleen gebeuren door de professionals zelf en nooit door administratieve organen binnen of buiten het systeem, dus niet door de overheid, maar ook niet door de Colleges van Bestuur of andere universitaire bestuursorganen. Beoordeling van onderwijs en onderzoek in een faculteit of studierichting dient te geschieden door deskundigen op het betreffende vakgebied, de zogenoemde 'peers'. Het ligt voor de hand een dergelijk 'peer-review' te laten organiseren door die bestuursorganen

die er het dichtste bij staan. Dat zou pleiten voor de faculteitsbesturen, maar gezien coördinatieproblemen en aanspreekbaarheid door de overheid, is gekozen voor de instellingsbesturen, die de 'peers' aanwijzen op voordracht van de discipline overlegorganen, dat wil zeggen de faculteitsbesturen. Zo is de verantwoordelijkheid voor de kwaliteitszorg op de juiste plaats neergelegd en daar ook met enige graagte geaccepteerd. De kwaliteitszorg voor onderzoek (via de Voorwaardelijke Financiering) hadden de 'peers' reeds naar zich toe getrokken; die voor het onderwijs werd daaraan toegevoegd. Uiteraard maakten bepaalde voorwaarden van de zijde van de overheid deel uit van het in april 1986 bereikte akkoord en deze zijn terug te vinden in artikel 1.14 van het wetsontwerp WHW dat gewijd is aan de kwaliteitszorg. Het eerste lid van dat artikel luidt als volgt:

Het instellingsbestuur draagt er zorg voor dat, zoveel mogelijk in samenwerking met andere instellingen, wordt voorzien in een regelmatige beoordeling, mede door onafhankelijke deskundigen, van de kwaliteit van de werkzaamheden van de instelling. Voor zover die beoordeling mede geschiedt door onafhankelijke deskundigen, zijn de uitkomsten daarvan openbaar.

Daarmee zijn zeer globale eisen gesteld die nauwelijks betrekking hebben op de structuur van het op te zetten stelsel van kwaliteitsbewaking.

Nadere beschouwing van dit artikel leert ons dat het stelsel:

- dekkend moet zijn, immers het heeft betrekking op de kwaliteit van de werkzaamheden van de instelling en de instellingen moeten waar mogelijk samenwerken zodat een landelijke overdekking zal ontstaan.

- periodiek moet zijn, er moet sprake zijn van een regelmatig terugkerende beoordeling; in april '86 is een periode van 5 jaar afgesproken.

- gebruik moet maken van externe deskundigen wier onafhankelijkheid is gegarandeerd. Dit zijn de eerder genoemde 'peers', waarbij aan dit begrip een iets ruimere inhoud is gegeven. Immers externe deskundigen zijn niet noodzakelijkerwijs toponderzoekers op het betreffende vakgebied. Met name gebruikers van het eindproduct van de opleiding zoals toekomstige werkgevers of vertegenwoordigers van patiëntenverenigingen vallen onder deze definitie.

- er in moet voorzien dat bij gebruik maken

van dergelijke deskundigen er openbare rapportage plaatsvindt.

Hoewel dat niet rechtstreeks in de formulering van de wetstekst is terug te vinden moet het stelsel uiteraard:

— functioneel zijn, dat wil zeggen het moet daadwerkelijk inhoud geven aan de zorg van de instellingen voor de kwaliteit. Anders gezegd het mag niet ontaarden in een periodieke papieren exercitie waarvan de resultaten in een bureaulade verdwijnen. Het moet zichtbaar zijn dat de instellingen consequenties verbinden aan de uitkomsten van de kwaliteitsbeoordeling.

Verbonden daarmee is de eis van transparantie, het moet alle betrokkenen - staf, studenten, afnemers, overheid - helder zijn waarop beoordeeld wordt, wat de resultaten zijn en hoe de instelling(en) daarmee omgaan.

Kwaliteitszorg dient verder met name gericht te zijn op interne hantering binnen de instellingen. Het is niet in de eerste plaats bedoeld voor de overheid om er zijn beleid op te baseren, het zijn de instellingen zelf die er iets mee moeten doen. Het stelsel heeft dus primair een spiegelfunctie, het houdt de instellingen een spiegel voor met betrekking tot hun eigen functioneren en zij dienen waar nodig op basis daarvan te handelen. Natuurlijk heeft de minister recht op alle informatie die het stelsel van kwaliteitszorg oplevert en hij zal in de toekomst deze resultaten ook niet kunnen negeren. Gezien de vele kritiek die is geleverd bij eerdere bezuinigingsoperaties, met name op het feit dat kwaliteit daarbij nauwelijks een rol speelde, zou dit het Hoger Onderwijs in Nederland toch moeten verheugen!

Ook heeft de overheid zich het recht voorbehouden om bijblijvend gebrek aan kwaliteit in een sector of deel daarvan, de bekostiging ervan te beëindigen. Vooralsnog is dit een ultimatum remedium, waarvan toepassing op korte termijn zeker niet valt te verwachten. Voorts leeft de verwachting dat kwaliteit een rol zal gaan spelen bij de sturing van het HO-systeem. Als alle resultaten bekend zijn, ontstaat een ook voor aanstaande studenten leesbare kwaliteitskaart van het Nederlandse HO. Dat zal leiden tot een meer gerichte keuze van studieplaats, hetgeen zijn weerslag zal hebben in de bekostiging. Sommigen achten dit een illusie, immers de keuze van Universiteit of Hogeschool wordt door zoveel andere, deels irrationele, factoren bepaald, dat de kwaliteit van de aangeboden opleiding van

ondergeschikt belang zal zijn. Het lijkt mij prematuur om daar nu reeds uitspraken over te doen, de ontwikkeling van het 'kwaliteitsbewustzijn' bij de onderwijsconsumenten is nog maar net begonnen.

INRICHTING VAN DE KWALITEITSZORG

Na het eerder genoemde overleg in de HO-kamer van april 1986 hebben de instellingen volgens afspraak een begin gemaakt met de inrichting van het stelsel van kwaliteitszorg. HBO-raad en Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) kozen daarbij in den aanvang een verschillende weg. Waar de Universiteiten kozen voor discipline-gewijze evaluatie door zogenaamde visitatiecommissies bestaande uit externe deskundigen, legde het HBO prioriteit bij instellings-gewijze zelfevaluatie, later te complementeren met externe evaluatie.

In beide sectoren van het HO is het stelsel en het denken erover nog in ontwikkeling, het ziet er echter op dit moment naar uit dat de uitkomst zal zijn dat in beide sectoren een in hoge mate vergelijkbaar systeem zal ontstaan. De VSNU heeft een experimentele visitatie van een viertal studierichtingen georganiseerd in 1988. Besloten is om op dezelfde wijze (met enkele kleine aanpassingen) door te gaan. In 1989 vond dan ook een drietal 'echte' visitaties plaats, waarvan op dit moment de resultaten nog niet bekend zijn. Binnen het HBO werd een aantal projecten gestart gericht op kwaliteitszorg binnen de hogescholen. De resultaten daarvan waren niet in alle gevallen algemeen bruikbaar.

Aan de in april 1986 overeengekomen inschakeling van externe deskundigen voldeed deze opzet niet, zodat binnen het HBO nu ook is gekozen voor een stelsel van sectorale kwaliteitszorg, met inschakeling van externe deskundigen, dat per 1 januari 1990 van start is gegaan. Welke keuze men ook doet, er is altijd een heel belangrijke rol weggelegd voor de zelfevaluatie van een instelling of onderdeel ervan. Zeker voor de eerder genoemde spiegelfunctie van het stelsel van kwaliteitszorg is het noodzakelijk dat er binnen de instelling een grote mate van betrokkenheid met de kwaliteitszorg zal zijn en dat is niet mogelijk door achterover te leunen en het bezoek van externe deskundigen af te wachten. Ook de ervaring met enigszins vergelijkbare systemen, zoals het accrediteringssysteem in de Verenigde Staten wijst heel

nadrukkelijk in deze richting. Erkend moet worden dat met het proces van zelfevaluatie in het Nederlandse HO nog niet veel ervaring bestaat. Het experiment dat door de VSNU werd uitgevoerd vereiste wel zelfevaluatie van de betrokken studierichtingen, maar gaf daarvoor mijns inziens toch wat te weinig ruimte. Het accent dat het HBO in eerste instantie op de interne evaluatie legde, is inmiddels weer verdwenen.

Hoe zal een en ander zich nu in de toekomst ontwikkelen? De VSNU heeft na de proefronde besloten om op deze manier door te gaan, zodat over vijf jaar iedere discipline binnen het WO aan de beurt geweest zal zijn. Voordat dan een nieuwe ronde wordt begonnen zal naar ik verwacht bij ieder van de universiteiten de behoefte ontstaan om het slagveld te overzien, dat wil zeggen men zal de resultaten in samenhang willen bekijken en het erdoor ontstane beeld van de instelling willen onderzoeken. Door integratie van de disciplinegewijze rapportages ontstaat een beeld dat wellicht nog aanvulling verdient met een extern oordeel over de instelling als geheel.

De in eerste instantie instellingsgewijze aanpak van het HBO heeft op zijn beurt de behoefte doen ontstaan aan landelijk vergelijkbaar disciplinegewijs onderzoek met inschakeling van externe deskundigen. Ook hier zal echter de instellingsgewijze ingang niet geheel verdwijnen.

Zo ontstaat naar verwachting een homogeen stelsel van kwaliteitszorg voor het hele Hoger Onderwijs met een afwisseling tussen de sectorgewijze en de instellingsgewijze ingang.

DE ROL VAN DE INSPECTIE

In de WHO, de WHBO en in het concept WHW zijn nagenoeg gelijklopende teksten te vinden over "Het Toezicht", dat is opgedragen aan de Minister en onder zijn gezag wordt uitgeoefend door de inspectie.

De wet onderscheidt een aantal taken voor de inspectie:

1. Zij kan zelf visitaties organiseren en dient dan de commissies van externe deskundigen van ondersteuning te voorzien.
2. Zij dient bekend te blijven met de toestand van het Hoger Onderwijs onder meer door bezoek aan de instellingen van Hoger Onderwijs.

3. Zij ziet toe op de naleving van wetten en krachtens die wetten uitgevaardigde regelingen, richtlijnen en reglementen.

4. Zij rapporteert desgevraagd of uit eigen beweging aan de minister over de toestand van het onderwijs en doet voorstellen die zij in het belang van het Hoger Onderwijs nodig acht.

5. Zij draagt bij aan de ontwikkeling van het Hoger Onderwijs door overleg met de organen van de instellingen alsmede met personeel en studenten van die instellingen.

Hier willen we deze taken met name bezien in het licht van de kwaliteitszorg en hetgeen daarover in het voorgaande is opgemerkt.

Taak 1. zal door de inspectie op grond van de in april 1986 gemaakte afspraken alleen worden uitgeoefend indien gebreken aan het stelsel, dat door de instellingen wordt ontworpen, worden geconstateerd of indien de minister daartoe dringende behoefte gevoeld. De inspectie functioneert dus complementair aan de instellingen, overlap en doublures zullen worden vermeden.

Taak 2 zal uiteraard sterk in het teken staan van de kwaliteitszorg, wat wordt er daadwerkelijk in het HO aan gedaan? In dit kader zal de inspectie echter ook naar eigen inzicht of op verzoek van de minister onderzoek kunnen verrichten naar bepaalde aspecten van het hoger onderwijs. Waar bijvoorbeeld in het WO is gekozen voor disciplinegewijze evaluaties, zijn er ook discipline overstijgende onderwerpen die de aandacht vragen.

Taak 3 lijkt wat ouderwets, maar daar waar in de WHW een wettelijke taak ten aanzien van de kwaliteitszorg aan de instellingen wordt opgedragen ligt hier een belangrijk werkterrein voor de inspectie, zij zal moeten beoordelen in hoeverre het stelsel van kwaliteitszorg voldoet aan de in het voorgaande geformuleerde criteria en daarover de minister moeten adviseren. Het gaat dus om de kwaliteit van de kwaliteitszorg, anders gezegd dit is een meta-evaluatieve taak voor de inspectie. Taak 4 geeft in dit kader geen aanleiding tot opmerkingen.

Taak 5 betekent dat de inspectie ook een stimulerende rol wenst te vervullen bij de totstandkoming van een stelsel van kwaliteitszorg in het Hoger Onderwijs. In dit kader zijn bijvoorbeeld enkele proefvisitaties in het HBO door de inspectie casu quo onder auspiciën van de inspectie uitgevoerd.

DE BEOORDELING VAN DE KWALITEITSZORG

Als aan het stelsel van kwaliteitszorg de eis van transparantie gesteld wordt, dan dient de inspectie aan te geven op welke wijze zij haar meta-evaluatieve rol zal vervullen. De inspectie zal de zorgvuldigheid van de door, of op initiatief van, de instellingen ondernomen evaluatie activiteiten beoordelen aan de hand van een lijst van ijkpunten. Bij het opstellen van deze lijst is gebruik gemaakt van de, overigens schaarse, literatuur op het gebied van de meta-evaluatie, welke voornamelijk van Amerikaanse oorsprong is en derhalve enige aanpassing aan de Nederlandse onderwijsomstandigheden behoeft.

De ijkpunten hebben betrekking op de reikwijdte van de te beoordelen evaluaties en op de wijze waarop zij worden uitgevoerd.

Ten aanzien van de reikwijdte:

Naar het oordeel van de inspectie dient bij een evaluatie ten minste aandacht te worden besteed aan:

- de eindtermen van het onderwijs, hun relatie tot de doelstellingen van de faculteit, tot de eisen van het beroepenveld, tot de eindtermen zoals gehanteerd door verwante studierichtingen in Nederland en daarbuiten,
- de inhoud van het onderwijs, in relatie tot de eindtermen,
- het onderwijsproces: de wijze waarop de eindtermen gerealiseerd worden,
- het rendement, zowel kwantitatief als kwalitatief,
- de randvoorwaarden (personeel, materieel etcetera).

Ten aanzien van de wijze van evaluatie:

De inspectie zal het evaluatieproces beoordelen op de volgende punten:

- de samenstelling van de visitatiecommissie, dat wil zeggen de kwaliteit en de onafhankelijkheid van de evaluatoren.
- de gebruikte informatiebronnen.
- de procedures en instrumenten die de evaluatoren hebben gehanteerd.
- het cyclische karakter van de evaluaties: is een relatie gelegd met eerdere evaluaties.
- de conclusies: deze dienen voort te vloeien uit het evaluatieproces en gebaseerd te zijn op een geëxpliciteerd referentiekader van de evaluatoren.
- de aanbevelingen moeten zijn afgestemd op de beoogde doelgroep en de bestaande onderwijssituatie. Gestreefd moet worden naar haalbare en bruikbare aanbevelingen.

Aan de rapportage van een 'visitatie'-commissie mag de eis gesteld worden dat het informatie bevat over bovengenoemde punten en dat deze van dien aard is dat een oordeel over deze punten mogelijk is.

Met het hanteren van deze ijkpunten is nog weinig ervaring opgedaan, zodat de hierboven gegeven lijst een voorlopig karakter draagt.

De inspectie wil gaarne met alle betrokkenen in discussie treden over haar meta-evaluatieve rol, maar acht het gewenst dat eerst enige ervaring wordt opgedaan met de meta-evaluatie. In 1989 hebben de eerste visitaties in het WO plaats gevonden, de rapporten daarover verschenen in begin 1990, zodat in de loop van dit jaar een eerste meta-evaluatie kan plaatsvinden. De inspectie zal daarover een openbare rapportage uitbrengen.

Het moge duidelijk zijn dat de kwaliteitszorg in het Hoger Onderwijs nog volop in ontwikkeling is. In het WO is reeds een zekere traditie ontstaan, het verschijnsel evaluatie is in ruime mate geaccepteerd. Het bezoek van een visitatiecommissie wordt gewaardeerd, immers een oordeel van 'peers', van vakbroeders, wordt in een open academische gemeenschap op prijs gesteld. In het HBO moeten de eerste ervaringen met de geschetste vorm van kwaliteitszorg nog worden opgedaan, maar het zou mij verbazen indien daar anders zou worden gereageerd.

Indien deze ontwikkelingen gepaard gaan met een vergroting van het eigen meesterschap van de instellingen, zoals in de WHW omschreven en in de binnenkort te verwachten nota van aanwijzingen nog nader aangescherpt, dan is een belangrijke stap gezet op de weg naar een gezonde verhouding tussen overheid en instellingen van Hoger Onderwijs.

Een meer uitgebreid document over de meta-evaluatieve rol van de inspectie is op aanvraag verkrijgbaar bij de Inspectie Hoger Onderwijs, Park Voorn 4, 3454 JR de Meern.